

- ¹⁰⁷ Evropský rok pro rozvoj: *Mezinárodní konference „Role místní samosprávy v zahraniční rozvojové spolupráci“*, 24. 11. 2015. On-line: europa.eu/eyd2015/cs/czech-development-agency/events/konference-role-mistni-samospravy-v-zrs.
- ¹⁰⁸ PPZRS: *Realizované semináře a akce*. On-line: www.ppzrs.org/inpage/prehled-realizovanych-akci-platformy/.
- ¹⁰⁹ PSP ČR: *Neveřejný seminář podvýboru pro rozvojovou spolupráci*, 14. 1. 2015. On-line: www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3312&z=7326.
- ¹¹⁰ PSP ČR: Zápis z 22. schůze zahraničního výboru, 3. 11. 2015. On-line: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=74998&pdf=1, s. 4–7.
- ¹¹¹ *Václav Hampl: Druhá senátní platforma pro migraci*, 2. 10. 2015. On-line: www.zeleni.cz/vaclav-hampl-druha-senatni-platforma-pro-migraci/.
- ¹¹² Senát PČR: *Stanovisko předsedy Senátu Milana Štěcha k platformě pro řešení migrace*, 14. 10. 2015. On-line: www.senat.cz/zpravodajstvi/zprava.php?id=1963.
- ¹¹³ *V uprchlickém táboře Zátari je znát česká pomoc. Sobotka ji slíbil zvýšit*. iDNES.cz, 25. 9. 2015. On-line: zpravy.idnes.cz/zatari-jordansko-uprchlici-tabor-bohuslav-sobotka-f8k-/zahranicni.aspx?c=A151025_204802_zahranicni_jkk.
- ¹¹⁴ Velvyslanectví České republiky v Ammámu: *Spuštění unikátního projektu elektrifikace v uprchlickém táboře Zaatarí, který byl sponzorován vládou ČR*, 17. 7. 2016. On-line: www.mzv.cz/amman/cz/zpravy_a_udalosti/spusteni_unikatniho_projektu.html.
- ¹¹⁵ MZV ČR: *ČR poskytne dalších 105 milionů korun na pomoc uprchlíkům*, 2. 11. 2015. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2015_11_02_cr_poskytne_dalsich_105_milionu.html.
- ¹¹⁶ ADRA: *Pio Squad pro Čalantiku*. On-line: www.calantika.cz/cz/sekce/pio-squad-for-calantika-29/.
- ¹¹⁷ *Západ nemůže sám financovat boj s chudobou, tvrdí Světová banka*. E15.cz, 18. 4. 2015. On-line: zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/zapad-nemuze-sam-financovat-boj-s-chudobou-tvrdi-svetova-banka-1181956.
- ¹¹⁸ *Česko vyhání lékaře zpět do Palestiny*. MF DNES, 27. 8. 2015, s. 1 a 3; *Po letech žádosti palestinský lékař uspěl. Může zůstat v Česku*. iDNES.cz, 5. 6. 2016.
- ¹¹⁹ OECD: *Net ODA*. On-line: data.oecd.org/oda/net-oda.htm.
- ¹²⁰ MZV ČR: *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2009*, 7. 6. 2010. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_1.html.
- ¹²¹ MZV ČR: *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2015*, op. cit.
- ¹²² Horký-Hlucháň (2015): op. cit., s. 379.
- ¹²³ Horký, Ondřej (2008): *Rozvojový rozměr české zahraniční politiky: Příprava transformace zahraniční rozvojové spolupráce a její výzvy*. In: Kořan, Michal a kol. (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 378.

Kapitola 21

Lidskoprávní rozměr české zahraniční politiky

Veronika Bílková

Rok 2015 přinesl do české zahraniční politiky v oblasti lidských práv určité zklidnění. Živá diskuse, která se o lidskoprávní diplomacii a jejím vhodném nastavení vedla v českých médiích v průběhu roku 2014, skončila, resp. ji připomnělo jen pár posledních izolovaných vstupů a shrnující monografie. V polovině roku byly také, po dlouhých měsících příprav, oficiálně přijaty nové koncepční materiály – *Koncepce zahraniční politiky* a *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce*. Oba texty ukázaly, že v české lidskoprávní diplomacii, i v české zahraniční politice obecněji, se žádná revoluce nekoná. Cíle a priority byly dílčím způsobem doplněny, nikoli zásadně přehodnoceny. Totéž se týkalo využívaných nástrojů a zapojených aktérů. Téma lidských práv v zahraniční politice zůstalo v roce 2015 politizováno, míra jeho polarizace ale výrazně poklesla. Stalo se opět jedním z mnoha témat zahraniční politiky, jež – vyjma mimořádných událostí – nebudí větší zájem veřejnosti.

LIDSKOPRÁVNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Jak uvádí web Ministerstva zahraničních věcí ČR, „základní principy zahraniční politiky ČR v oblasti lidských práv jsou obsaženy ve vládním prohlášení, v koncepci zahraniční politiky ČR a v koncepci lidských práv“.¹ Dva z těchto dokumentů, tedy obě koncepce, byly nově přijaty v průběhu roku 2015, kdy nahradily *Koncepci zahraniční politiky České republiky*² z roku 2011 a *Koncepci transformační politiky*³ z roku 2010. Beze změn zůstalo jen *Programové prohlášení vlády Bohuslava Sobotky*,⁴ které bylo schváleno 12. 2. 2014. Prohlášení navazuje na Koaliční smlouvu mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL⁵ z ledna 2014, v níž se strany hlásí k podpoře lidských práv ve světě a dodávají, že „zvláštní důraz bud/ou/ klást na úctu k jednotlivci, na práva so-

ciální, ekonomická a na ochranu životního prostředí“.⁶ Programové prohlášení v podobném duchu říká, že „[...] podpora lidských práv [...] bude součástí zahraniční politiky ČR. Vláda přitom vychází z předpokladu, že lidská práva zahrnují jak práva občanská a politická, tak práva hospodářská, sociální a environmentální, a že je lze efektivně podporovat pouze v podmínkách vzájemného respektu a dialogu.“ Ochrana lidských práv, resp. podpora sociální soudržnosti a lidské důstojnosti jsou též zmíněny mezi cíli, jež chce ČR prosazovat v rámci OSN, resp. Evropské unie.

Koncepce zahraniční politiky České republiky z roku 2015

Hlavním východiskem české zahraniční politiky je *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, jejíž současná verze byla vládou přijata dne 13. 7. 2015.⁷ Koncepce vznikala poměrně dlouho, několik měsíců, a v průběhu své přípravy byl text opakovaně konzultován se zástupci různých politických sil, zájmových skupin, nevládních organizací i širší veřejnosti. Ačkoli nelze říci, do jaké míry podněty zvenku ovlivnily finální verzi textu, sama inkluze procesu si zaslouží ocenění, neboť byla v českém prostředí bezprecedentní. Nová Koncepce zmiňuje lidská práva, a také lidskou důstojnost, na několika různých místech. V sekci 3 jsou „*univerzálnost a nedělitelnost lidských práv, úcta k lidské důstojnosti, rovnost a solidarita*“ řazeny, vedle demokracie, právního státu a dodržování zásad Charty OSN a mezinárodního práva, mezi východní hodnoty české zahraniční politiky. Sekce také explicitně, v pozitivním duchu, odkazuje na „*tradici podpory lidských práv jakožto předpokladu důstojné existence*“. Podpora lidské důstojnosti včetně ochrany lidských práv dále figuruje, opět vedle některých jiných hodnot (bezpečnost, prosperita a udržitelný rozvoj, služba občanům a dobré jméno v zahraničí), mezi cíli české zahraniční politiky vyčíslenými v sekci 4.

Specificky se na lidskoprávní dimenzi zahraniční politiky zaměřuje sekce 4.3 nazvaná *Lidská důstojnost a lidská práva*. Sekce zdůrazňuje význam naplňování lidské důstojnosti, které je „*hodnotou samo o sobě, zároveň však přispívá k mezinárodní bezpečnosti [...] a k udržitelnému rozvoji*“. Hlavním nástrojem tohoto naplňování je politika podpory lidských práv a demokracie. Lidská práva jsou, v souladu s Programovým prohlášením, chápána nejen jako práva tzv. první generace, tj. práva občanská a politická, ale i práva tzv. druhé generace, tedy práva hospodářská, sociální a kulturní. Dané pojetí odpovídá tomu, jak lidská práva vymezuje český právní řád (*Listina základních práv a svobod*) i právo Evropské unie (*Listina základních práv EU*). Propojení vnitrostátní, mezinárodní a eurounijní roviny a koherence přístupu na těchto rovinách je ostatně něčím, na co Koncepce klade důraz. Dále je v ní podtržen význam „*vzájemného respektu a dialogu*“ se zahraničními partnery. Tato pasáž vzbudila během přípravy dokumentu výhrady, proto byla doplněna větou, podle níž na lidská práva nelze „*rezignovat ani v podmínkách méně příznivých*“, tj. tehdy, kdy dialog není možný, nebo nevede ke konsenzu.

Vedle podpory lidských práv a demokracie má být naplňování lidské důstojnosti realizováno také jinými nástroji. Radí se mezi ně zahraniční rozvojová spolupráce, jež mj. přispívá k eliminaci chudoby a sociálních nerovností, humanitární pomoc, určená pro oběti ozbrojených konfliktů či přírodních katastrof, a podpora mezinárodního trestního soudnictví, které usiluje o potrestání pachatelů nejzávažnějších mezi-

národních zločinů (zločin genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny, zločin agrese). Mezi dalšími nástroji je zmíněna též podpora zvláště zranitelných a marginalizovaných skupin. Ta spadá do podpory lidských práv, z ne zcela jasných důvodů byla ale v textu vydělena a postavena samostatně. Česká republika slibuje věnovat se v této oblasti třem hlavním otázkám, jimiž jsou podpora rovného přístupu k účasti na veřejném životě, ochrana náboženských menšin a posílení postavení žen ve společnosti a jejich účasti na veřejném životě. Na první otázku se ČR v poslední době aktivně zaměřuje,⁸ ohledně dalších dvou naopak nemá mnoho zkušeností a nelze ani říci, že by v nich mohla sloužit jako vzor (např. účast žen na veřejném životě není v ČR nijak vysoká). Bude tedy zajímavé sledovat, jakým způsobem se ČR hodlá v těchto otázkách angažovat.

O naplňování lidské důstojnosti by Česká republika chtěla usilovat jak prostřednictvím mezinárodních organizací, tak v bilaterálních vztazích. Z organizací jsou explicitně zmíněny OSN a její Rada pro lidská práva, Rada Evropy, Evropská unie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) a Mezinárodní organizace práce (ILO). V rámci bilaterálních vztahů jsou lidská důstojnost, resp. lidská práva zmíněny v sekci týkající se Spojených států amerických, zemí východní Evropy, Číny a Kuby. Zatímco USA jsou vnímány jako spojenc v dané oblasti, státy ostatní vystupují v Koncepci jako někdo, kdo má/může mít se zajištěním lidských práv potíže (východní Evropa, Kuba), resp. s kým je nutno vést o lidských právech dialog (Čína). Podpora lidských práv či lidské důstojnosti by ale neměla zůstat omezena na vztahy s několika málo státy. Koncepce ji řadí mezi jednu ze tří hlavních složek bilaterálních vztahů, vedle politické spolupráce a ekonomické diplomacie.⁹ Vztah daných tří složek, které někdy bývají stavěny do protikladu (zejména v dimenzi ekonomická diplomacie vs. lidská práva¹⁰), zůstává v textu bez komentáře.

Koncepce zahraniční politiky ČR z roku 2015 není, pokud jde o lidskoprávní dimenzi, radikálně odlišná od předchozí koncepce přijaté v roce 2011. Oba dokumenty považují podporu lidských práv a demokracie za důležitou složku české zahraniční politiky a chtějí ji zajišťovat jak v bilaterálních vztazích, tak na multilaterálních fórech. Konstantní zůstávají i některá prioritní témata, např. ochrana obhájců lidských práv. K určitým posunům nicméně dochází. Obě Koncepce pracují s pojmy lidská důstojnost, lidská práva a demokracie, důraz se ale mění. Starší Koncepce se primárně zaměřovala na podporu demokracie, jež byla chápána jako automatický klíč k zajištění lidské důstojnosti a lidských práv. Téměř celá část *Podpora demokracie a lidských práv* (sekce 4.5) tak pojednávala o prosazování demokracie. Vlastní lidskoprávní agenda byla vytěsněna jinam, do sekcí věnovaných mezinárodním organizacím (OSN, Rada Evropy) a bilaterálním vztahům (Rusko, země Východního partnerství). Nová Koncepce naopak vnímá lidskou důstojnost jako zastřešující kategorii a podporu lidských práv a demokracie chápe jako jeden z nástrojů její realizace. Demokracie zde již nezastiňuje lidská práva, oba koncepty jsou shodně vnímány jako důležité a vzájemně nezastupitelné.

Další rozdíl se týká vymezení lidských práv. Koncepce z roku 2011 žádné vymezení neobsahovala, výčet tematických priorit stanovených pro politiku podpory demokracie a lidských práv ale naznačuje, že prioritní důraz byl kladen na práva politická

a občanská. Práva hospodářská, sociální a kulturní nebyla Koncepcí zcela ignorována, jejich zjištění bylo ale primárně úkolem rozvojové spolupráce. Koncepce z roku 2015 se výslovně hlásí k principům „*univerzality a nedělitelnosti lidských práv, v rámci nichž jsou práva občanská, politická, hospodářská, sociální a kulturní nezbytnou podmínkou pro naplnění důstojné existence, a jejich upírání představuje újmu na lidské důstojnosti a může být zdrojem mezinárodní nestability*“ (sekce 4.3). To by naznačovalo, že došlo k rozšíření definice lidských práv. Vzhledem k tomu, že ony obecné principy nejsou dále rozvedeny a že konkrétní priority, jež Koncepce zmiňuje (podpora obhájců lidských práv, podpora rovné účasti na veřejném životě), byly povětšinou převzaty z předchozí Koncepce, je otázka, nakolik je ono rozšíření míněno vážně a jaké změny do české zahraniční politiky reálně přinese.

Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce z roku 2015

O dva měsíce později než *Koncepce zahraniční politiky ČR*, v září 2015, byla – tentokrát nikoli vládou, ale kolegiem ministra zahraničních věcí – přijata *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce* (dále Koncepce LPTS).¹¹ Jde o dokument, který se plně zaměřuje na lidskoprávní dimenzi české zahraniční politiky, rozvíjí a konkretizuje tedy sekci 4.3 obecné Koncepce. Text Koncepce LPTS opět vznikl v rámci inkluzivního procesu, do něhož byli zapojeni aktéři z řad státní správy, nevládních organizací, akademické obce i širší veřejnosti. Přípravu dokumentu, která započala v první polovině roku 2014, současně provázela živá, místy až vyhrocená veřejná debata, jež se týkala jak samotného textu, resp. spekulací o jeho obsahu, tak role lidských práv v zahraniční politice (i mimo ni) obecněji. Průběh debaty byl podrobně popsán v minulém vydání této publikace.¹²

Přijetí Koncepce LPTS představuje určitý milník ve vývoji lidskoprávní diplomacie. Je tomu tak proto, že i když ČR řadí podporu lidských práv a demokracie mezi své klíčové zahraničněpolitické priority prakticky již od svého vzniku, až do roku 2015 nedisponovala koncepčním materiálem, který by stanovil cíle v této oblasti. Takový materiál krátce existoval na počátku minulého desetiletí. V roce 2002 přijalo MZV *Koncepci české zahraniční politiky v oblasti lidských práv na období let 2000–2002*, která vymezila zásady, cíle a nástroje lidskoprávní diplomacie. Dokument měl být pravidelně aktualizován, to se ale nestalo. Místo toho záhy vyšel z užívání a byl zapomenut. V dalších letech vycházela česká lidskoprávní diplomacie, vedle obecných dokumentů, hlavně z každoročně přijímaných, leč neveřejných *Směrnic pro postup delegace ČR na zasedání Komise OSN pro lidská práva a ze zažitých zvyklostí a tradic*. V roce 2007 vypracovalo MZV materiál *Tematické priority zahraniční politiky ČR v oblasti lidských práv*, který ale zůstal neveřejný.

V roce 2010 schválilo kolegium ministra zahraničních věcí *Koncepci transformační politiky*.¹³ Koncepce nahradila starší, neveřejnou *Koncepci transformační spolupráce z roku 2005*. Transformační politika byla v textu definována jako „*politika podpory lidských práv a demokracie, která využívá specifické zkušenosti České republiky s procesem společenské transformace, budováním demokracie, jakož i nenásilným odporem proti totalitnímu režimu, který zahájení demokratizace předcházet*“ (bod 1). Dokument zřejmě měl ambice stát se komplexní koncepcí pro oblast lidskoprávní di-

plomacie. Odrážel ale v té době převažující úzké pojetí lidských práv a přesvědčení o prvotnosti podpory demokracie. Tomu odpovídá výběr teritoriálních i tematických priorit. Do první kategorie se řadí zejména státy východní Evropy a západního Balkánu, do druhé pak následující témata: občanská společnost, vč. obránců lidských práv; média a přístup k informacím; právní stát a řádná, demokratická správa; volební procesy; a rovnost a nediskriminace. Transformační politika měla být realizována nástroji bilaterální i multilaterální povahy a skrze tzv. program transformační spolupráce.¹⁴ Program, který je ve světě unikátní, je založen na finanční podpoře jednoaž tříletých transformačních projektů realizovaných ve spolupráci nevládních organizací z ČR a cílové země.

Text *Koncepce transformační politiky* se stal východiskem při formulaci Koncepce LPTS z roku 2015. Nový dokument má velmi podobnou strukturu a zachována zůstala také část původních priorit. Snaží se nicméně reflektovat širší pojetí lidských práv zakotvené v *Programovém prohlášení vlády* a v *Koncepci zahraniční politiky ČR*. V úvodu se dokument hlásí k nedělitelnosti principů demokracie, právního státu a lidských práv, které všechny přispívají k zajištění lidské důstojnosti, a jejich podpora a uskutečňování tak patří, jak je připomenuto, „*mezi základní priority zahraniční politiky České republiky*“.¹⁵ Tato politika má vykazovat tři znaky – koherenci, kredibilitu a otevřenost; obsah těchto kategorií není blíže specifikován. Koncepce, jak se odráží i v jejím názvu, chápe podporu lidských práv a podporu demokracie, v textu označovanou termínem transformační spolupráce, jako dvě významné, ale ne nutně zcela propojené oblasti lidskoprávní politiky.

Koncepce zdůrazňuje význam české humanitní tradice a české historické zkušenosti, kterou je Česká republika připravena sdílet s ostatními. Preferovaným nástrojem je dialog, který chce ČR vést „*jak bilaterálně, tak i multilaterálně, jak s těmi, kteří se hlásí k principům liberální demokracie, tak i s těmi, kteří jdou jinou cestou, jak s vládami, tak s občanskou společností*“.¹⁶ Není zcela jasné, jak se ČR hodlá postavit k těm, kteří o takový dialog nestojí, popř. jej neberou vážně. Koncepce odkazuje na další prioritní oblasti české diplomacie, včetně podpory exportu, a uvádí, že mezi nimi a politikou podpory lidských práv a demokracie není rozpor. Obecným cílem lidskoprávní diplomacie má být „*přispívat k zajištění důstojnějšího života, podporovat právní stát a co nejširší participaci obyvatel na správě věcí veřejných a vést globální dialog o lidských právech ústící do jejich lepšího naplňování*“.¹⁷ Vedle toho má lidskoprávní diplomacie napomoci efektivnímu fungování mezinárodních lidskoprávních orgánů a účinnému působení ČR v nich, zajištění mezinárodní bezpečnosti či růstu prosperity. Koncepce uvádí, že ČR chce upozorňovat na porušování lidských práv bez ohledu na to, kde k nim dochází.

Více než polovinu textu Koncepce LPTS zabírá představení priorit politiky podpory lidských práv a demokracie, zejména priorit tematických. Těch je celkem sedm a povětšinou nejsou nikterak nové. Pět priorit je převzato z Koncepce z roku 2010, jde o: podporu občanské společnosti, včetně obránců lidských práv; podporu svobody projevu a přístupu k informacím, včetně svobody médií; podporu rovné a co nejširší politické a veřejné participace; podporu budování institucí právního státu; a podporu rovnosti a nediskriminace. Jedna priorita, podpora mezinárodních lidskoprávních me-

chanismů a systematické zohledňování lidských práv (tzv. *mainstreaming*), navazuje na dokument *Tematické priority* z roku 2007. Tento dokument současně obsahoval i dvě z prvních pěti priorit (občanská společnost, svoboda projevu). Nově je v Konceptu LPTS dodána pouze poslední, sedmá priorita, již je podpora lidských práv v tématech spojených se zaměstnaností a životním prostředím. Nejde o oblast, v níž by se ČR dosud zvláště aktivně angažovala. Bude zajímavé sledovat, zda tak nadále činit bude, nebo zda poslední priorita zůstane jen nenaplněným výrazem snahy dát konkrétní podobu onomu širšímu vnímání lidských práv, k němuž se text obecně hlásí. Velkým kladem nové Konceptce je to, že jednotlivé tematické priority podrobně představuje a vyčísľuje kroky, jež chce ČR v dané sféře realizovat. To usnadní kontrolu naplňování priorit.

Vedle priorit tematických vymezuje Konceptce LPTS rovněž priority teritoriální a vnitrostátní. V první oblasti je opět zjevná inspirace Konceptcí z roku 2010. Z té jsou převzaty prioritní země pro oblast transformační spolupráce, kde se ČR chce orientovat na „země, které jsou jí kulturně, geograficky, historicky, nebo jinak blízké. Prioritně [...] ve východní Evropě a na západním Balkáně.“¹⁸ Pro politiku podpory lidských práv žádné prioritní země stanoveny nejsou. Konceptce jen odkazuje na země, k nimž Rada OSN pro lidská práva přijímá rezoluce či k nimž má ustanovenu zvláštní proceduru, a na vymezení bilaterálních priorit ve strategiích vztahů ČR k jednotlivým regionům. Výběr je tak ponechán částečně otevřený a i v tomto případě bude zajímavé sledovat, nakolik se ČR v budoucnu odchýlí od dosavadní praxe, jež se prioritně zaměřovala na určité státy (Barma-Myanmar, Bělorusko, Kuba). Vnitrostátní priority jsou do Konceptce začleněny zcela nově, coby výraz přesvědčení, že „*sebe-reflexe vlastního stavu ochrany lidských práv a zajištění koherence s ostatními politikami je nutným předpokladem k věrohodné podpoře lidských práv ve světě*“.¹⁹ Sekce nicméně neuvádí ani tak samy priority národní politiky lidských práv, což ani není v gesci MZV, jako spíše závazky, jež má ČR navenek (ratifikace smluv, dodávání periodických zpráv apod.).

Text Konceptce zakončuje výčet nástrojů, jimiž by měla být politika podpory lidských práv a demokracie realizována. Oproti Konceptci z roku 2010 opět nedochází k větší změně. Nástroje zahrnují působení na multilaterálních fórech, rozvíjení bilaterálních vztahů a tzv. program transformační spolupráce. V rámci multilaterálních fór potvrzuje Konceptce klíčovou roli Rady OSN pro lidská práva, jejímž členem byla ČR již dvakrát (2006 a 2011–2014) a kam se znovu chystá kandidovat na období 2019–2021. V bilaterálních vztazích by se lidskoprávní agenda měla promítat do řady aktivit, zejména politického dialogu či monitorování stavu dodržování lidských práv v zemi. Program transformační spolupráce, o jehož možném zrušení se během přípravy Konceptce v médiích vzrušeně diskutovalo,²⁰ zůstává „*jedním z hlavních nástrojů [...] politiky v oblasti lidských práv a podpory demokracie*“.²¹ Program i nadále spočívá jednak na projektech realizovaných nevládními organizacemi z ČR a cílové země, jejichž témata by nově měla reflektovat širší pojetí lidských práv,²² jednak na lokálních transformačních projektech řízených přímo zastupitelskými úřady ČR. Konceptce, jak uvádí závěr dokumentu, zůstane v platnosti bez časového omezení, po pěti letech ale má být posouzena nutnost její aktualizace či revize.²³

Přehled obsahu Konceptce LPTS ukazuje, že tento dokument – stejně jako *Konceptce zahraniční politiky ČR* – nepřináší žádné radikální přehodnocení dosavadního přístupu k podpoře lidských práv a demokracie v zahraniční politice, tím méně pak opuštění takové politiky.²⁴ Pro někoho může být nový text dokonce určitým zklamáním, neboť debata, jež provázela jeho vznik, naznačovala, že by se v české lidskoprávní diplomacii skutečně mohlo k určitým změnám schylovat. Tento odhad se naplnil pouze částečně. Konceptce LPTS se hlásí k širšímu pojetí lidských práv, než jaké převládalo dosud, a současně emancipuje lidská práva „z područí“ demokracie v tom, že oba koncepty klade vedle sebe jako shodně důležité. Více též pracuje se zastřešujícím konceptem lidské důstojnosti a klade důraz na roli dialogu při prosazování lidských práv. Všechny tyto posuny se primárně udály v obecné rovině. Jejich vliv na konkrétní lidskoprávní agendu české diplomacie zůstal omezený, jak je vidět třeba ve výčtu tematických priorit. Česká republika tak zvolila cestu continuity a stability, nikoli zásadní změny a zcela nového kurzu. Klady a záporny tohoto přístupu jasněji ukáže až budoucí vývoj.

Politický kontext české lidskoprávní diplomacie

Přijetí obou nových koncepčních dokumentů, stejně jako praktické kroky v oblasti zahraniční politiky podpory lidských práv a demokracie, nevyvolaly žádný velký zájem české politické reprezentace. Není to zas až tak překvapivé, neboť čeští politici se aktivněji nezapojili ani do debaty o lidskoprávní diplomacii v roce 2014. Na přelomu let 2014 a 2015 se alespoň k chystaným koncepcím vyjádřili, povětšinou kriticky, představitelé opozičních stran (ODS a TOP 09). Jejich výhrady se týkaly jak použitých výrazů (nejasný pojem „lidská důstojnost“, zmínka o reformním komunismu), tak údajných snah vlády a MZV opustit odkaz Václava Havla a svěst ČR z cesty aktivní lidskoprávní diplomacie.²⁵ Počátkem března se v Poslanecké sněmovně Parlamentu konal k chystané revizi koncepčních materiálů diskusní seminář za účasti zástupců vlády (ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek) i opozice (předseda ODS Petr Fiala), veřejná zpráva o semináři ale neuvádí podrobnosti o obsahu a vyznění příspěvků.²⁶ Je zajímavé, že samo přijetí nových koncepcí v červenci a září 2015 vzbudilo jen malou pozornost politiků.²⁷

Obdobě jako v předchozím období i v roce 2015 větší zájem politické reprezentace než otázky koncepčního nastavení lidskoprávní diplomacie vyvolaly některé cesty prezidenta Miloše Zemana. Šlo o květnovou cestu do Moskvy a zářijovou cestu do Pekingu – obě u příležitosti oslav 70. let od skončení druhé světové války. Kritika, jež se v daných případech na Zemana snesla, byla podobná a vždy zahrnovala mj. i připomínku toho, že Ruská federace a Čína jsou nedemokratické státy, jež mají dlouhodobé problémy se stavem dodržování lidských práv.²⁸ Vzhledem k tomu, že se oba zahraniční pobyty prezidenta tentokrát obešly bez poutavějších výroků,²⁹ nebyly reakce tak vyostřené jako v roce 2014 a brzy utichly. Když o dva měsíce později než Zeman, v listopadu 2015, navštívil Čínu premiér Bohuslav Sobotka, přešla to politická scéna mlčením.³⁰ V průběhu roku 2015 se nekonaly žádné volby, ve kterých by téma lidských práv v zahraniční politice mohlo přijít na přetřes. Navíc v průběhu celého roku na sebe pozornost strhávala uprechlická krize, která z větší části zastínila jakoukoli jinou zahraniční (a vlastně i domácí) agendu.

Téma podpory lidských práv a demokracie v zahraniční politice České republiky zůstalo v roce 2015 politizováno, prošlo ale depolarizací. Politizací se v této publikaci rozumí přítomnost určitého tématu v politickém, resp. veřejném prostoru, polarizací existence nebo neexistence shody na základních parametrech určité agendy, jejím významu, vztahu k jiným oblastem zahraniční politiky a nástrojích praktické realizace. Lidskoprávní diplomacie je politizována dlouhodobě, míra polarizace se ale postupně mění. V prvních dvou desetiletích existence ČR byla poměrně nízká, neboť hlavní politické síly v zemi měly na politiku podpory lidských práv a demokracie podobný názor. Situace se změnila v posledních letech, kdy dosavadní přístup přestal být chápán jako jediný možný či nutně správný a začaly se ozývat kritické hlasy. Nejvyhroceněji bylo téma postaveno v roce 2014, byť do veřejné debaty, jež k němu proběhla, se zapojili spíše publicisté, odborníci a aktivisté než politici. Rok 2015 přinesl, jak jsme viděli výše, opětne zklidnění a stabilizaci agendy, která je dále přítomna v politickém prostoru, již ale nebudí silné vášně (nebo se tyto vášně alespoň výrazně neprojevují).

Předchozí vydání této publikace opakovaně připomínala hlavní tábory, jež na české politické scéně ve vztahu k lidskoprávní diplomacii existují. Jsou to: a) aktivističtí internacionalisté, kteří se orientují na práva první generace, jež nadřazují všem ostatním hodnotám; b) umírnění internacionalisté, kteří vnímají lidská práva šířeji a současně se snaží o jejich vyvažování s jinými zájmy; c) autonomisté, kteří uznávají význam lidských práv, považují je ale za věc jednotlivých států; a d) pragmatici, jež lidská práva příliš nezajímají, orientují se totiž na jiné oblasti (mj. ekonomickou diplomacii). Podobu české lidskoprávní diplomacie určovaly vždy primárně první dva tábory. Zatímco původně byl silněji slyšet hlas aktivistů (např. Václav Havel či Karel Schwarzenberg), v nedávné době převládli umírnění (např. Lubomír Zaorálek či Bohuslav Sobotka) – střet o nové Konceptce byl totiž současně střetem mezi těmito dvěma tábory, z nichž první hájil dosavadní přístup, druhý jeho mírnou modifikaci. Autonomisté (např. KSCM) zůstávají mimo hlavní proud debat, naopak pragmatici (např. Miloš Zeman) se do nich v poslední době aktivně vkládají. Jejich postoje jsou mnohdy nesprávně zaměňovány s postoji umírněných internacionalistů, což se projevilo mj. během debat o návrzích nových Konceptcí, kdy byly názory pragmatiků (např. snaha nadřadit ekonomickou diplomacii nad lidská práva) podsouvány umírněným internacionalistům.

LIDSKOPRÁVNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Praktická implementace české zahraniční politiky podpory lidských práv a demokracie vykazuje dlouhodobě značnou míru stability a kontinuity. To se nezměnilo ani v roce 2015. Jak jsme viděli v předchozí sekci, nové koncepční materiály ani s nějakou výraznou změnou nepočítaly – prakticky konstantní zůstaly jak hlavní priority, tak nástroje jejich realizace. Zřejmě největší (formální) posun nastal v tom, že České republice ke konci roku 2014 vypsšel mandát v Radě OSN pro lidská práva, kde působila od roku 2011. Svou absenci ale ČR kompenzovala různými iniciativami jak ve

vztahu k Radě samé, tak na jiných mezinárodních fórech. Těchto iniciativ byl ve srovnání s předchozími lety vysoký počet a projevila se v nich určitá snaha diverzifikovat aktivity v souladu s novými Konceptcemi. Agenda lidskoprávní diplomacie jako tradičně zahrnovala působení v mezinárodních organizacích; plnění závazků z mezinárodních smluv na ochranu lidských práv; naplňování tematických a teritoriálních priorit; a realizaci transformační politiky.

Působení České republiky v mezinárodních organizacích

Od poloviny června 2011 do konce roku 2014 zasedala Česká republika v Radě OSN pro lidská práva, hlavním lidskoprávním orgánem OSN, který v roce 2006 nahradil Komisi OSN pro lidská práva.³¹ Zde si vedla velmi aktivně, účastnila se všech řádných i zvláštních zasedání a pravidelně vystupovala se samostatnými projevy. Ve většině těchto aktivit mohla pokračovat i po skončení svého mandátu v prosinci 2014, nově v roli pozorovatelského státu (*observer state*). Zástupci ČR se tak mj. zapojili do diskuse o porušování lidských práv páchaných nigerijskou teroristickou organizací Boko Haram,³² vystoupili s projevy k zapojení žen do politického rozhodování³³ či ke svobodě shromažďování, sdružování a svobodě projevu³⁴ a vyjádřili se kriticky ke stavu dodržování lidských práv v některých zemích (Ázerbájdžán, Bahrajn, Čína, Egypt, Eritrea, Korejská lidově demokratická republika, Ruská federace, Sýrie nebo Venezuela).³⁵

Česká republika navíc opět předložila rezoluci o rovné účasti v politických a veřejných záležitostech, která byla Radou přijata 1. 10. 2015.³⁶ Rezoluci k tomuto tématu předkládá ČR pravidelně od roku 2013 a zatím se jí vždy podařilo prosadit (ve všech případech byla přijata konsenzuálně, bez hlasování).³⁷ Rezoluce zdůrazňuje význam možnosti plné politické participace pro všechny občany, včetně příslušníků marginalizovaných skupin, a vyzývá státy, aby takovou možnost zajistily. Pozice pozorovatelského státu dovolila ČR i v roce 2015 dále aktivně sledovat dění v Radě OSN pro lidská práva a předkládat zde vlastní návrhy. Oproti době, kdy byla členem, se tak změnilo vlastně jen to, že coby pozorovatel nemá ČR právo hlasovat. Jak potvrdila nová Konceptce zahraniční politiky ČR i Konceptce LPTS, Rada zůstává dlouhodobou prioritou ČR. Proto již v roce 2013 padlo rozhodnutí znovu se ucházet o formální členství v Radě, a to na období let 2019–2021. Kampaň za znovuzvolení by měla nabýt větší intenzity v průběhu roku 2016 či 2017.

Lidskoprávní témata Česká republika neprezentovala jen v rámci Rady OSN pro lidská práva. V průběhu roku 2015 její zástupci vystoupili i na celé řadě dalších fór, kde se snažili zdůrazňovat význam lidskoprávní agendy. Je třeba říci, že se přitom snažili reflektovat nově nastavené širší priority české lidskoprávní diplomacie. Česká republika se tak opakovaně vyjádřila např. k lidským právům žen a jejich podílu na veřejném životě³⁸ a v říjnu 2015 kosponzorovala v Radě bezpečnosti OSN rezoluci týkající se žen, míru a bezpečnosti.³⁹ O lidských právech naopak tentokrát pomlčel prezident republiky ve svém projevu ve Valném shromáždění OSN 29. 9. 2015. Projev se plně soustředil na otázku boje proti terorismu.⁴⁰ V minulosti se přitom přední politici zastupující ČR v obecné debatě Valného shromáždění o lidských právech, coby jedné z hlavních zahraničněpolitických priorit ČR, obvykle zmiňovali a do bu-

doucna by bylo dobré se, v zájmu konzistence přístupu a čitelnosti českého přístupu, k této praxi vrátit.

Velkým úspěchem se pro ČR stalo zvolení za člena Hospodářské a sociální rady OSN (ECOSOC) 21. 10. 2015.⁴¹ Hospodářská a sociální rada je jeden z šesti hlavních orgánů OSN, který se, jak již jeho název napovídá, zaměřuje primárně na hospodářská a sociální témata, včetně otázek spojených s hospodářskými, sociálními a (také) kulturními právy. Česká republika byla v minulosti členem Rady již třikrát, v letech 1996–1998, 1999–2001 a 2006–2008.⁴² Nyní se do Rady vrací již počtvrté, a to na období let 2016–2018. Zastupuje zde, spolu s Moldavskem, východoevropskou skupinu států, ke které ČR stále patří. Ve volbě si ČR vedla velmi úspěšně, získala hlasy 179 (z celkových 193) členských států OSN. V době českého členství bude Rada mj. monitorovat naplňování tzv. Agendy 2030, která má zajistit trvale udržitelný rozvoj v členských státech OSN. Lze očekávat, že aspoň po část funkčního období by ČR mohla obsadit i pozici místopředsedy, nebo dokonce předsedy Rady, jak se to již stalo při jednom z minulých členství (v roce 1997 Radě předsedal Karel Kovanda).

Mimo OSN se Česká republika v lidskoprávní oblasti angažovala zejména v OBSE a v Radě Evropy. V OBSE se asi nejviditelnějším projevem zájmu ČR o agendu lidských práv stala kandidatura na místo představitele pro svobodu médií v závěru roku 2015. Svoboda médií, resp. obecněji svoboda projevu se dlouhodobě řadí mezi hlavní tematické priority zahraniční politiky ČR. V Radě Evropy se ČR během roku 2015 začala připravovat na předsednictví ve Výboru ministrů RE, jež převezme na půl roku v březnu 2017 a s nímž by měla být spojena i řada lidskoprávních aktivit. Předsednictví bude pro ČR dobrou příležitostí zviditelnit různé iniciativy, jimž se věnuje, a získat pro tyto iniciativy (např. právě v oblasti svobody médií) širší politickou podporu na mezinárodní scéně. Konečně, za zmínku stojí i to, že koncem roku 2015 byla ČR zvolena do Výboru na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu. Výbor byl zřízen Druhým protokolem k *Haagské úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojených konfliktu* z roku 1999 a jeho sekretariát zajišťuje UNESCO (konkrétně odbor řízený českým občanem, Janem Hladíkem). Výbor mj. rozhoduje o udělení zvýšené ochrany kulturním statkům mimořádné hodnoty pro lidstvo.

Plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv na ochranu lidských práv

Česká republika je smluvní stranou většiny významných smluv na ochranu lidských práv přijatých v rámci OSN a na regionální úrovni v rámci Rady Evropy. V průběhu roku 2015 se tento okruh rozšířil o *Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte zavádějící postup předkládání oznámení*.⁴³ Opční protokol byl přijat 19. 12. 2011 a v platnost vstoupil ke dni 14. 4. 2014. Velkou zásluhu na jeho vypracování a schválení mělo, mj. státy, i Slovensko. Opční protokol navazuje na *Úmluvu o právech dítěte* z roku 1989 a její dva starší Opční protokoly – *Opční protokol o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů* z roku 2000 a *Opční protokol o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii* z téhož roku. Česká republika je smluvní stranou všech těchto tří starších instrumentů. Instrumenty zaváděly jen slabý kontrolní mechanismus omezený na předkládání pravidelných zpráv států Výboru pro práva dítěte. Nový Opční protokol okruh dostupných mechanismů rozšiřuje o mezistátní a individuální stížnosti a proceduru

vyšetřování. Česká republika Opční protokol podepsala v dubnu 2015⁴⁴ a ratifikovala ho 2. 12. 2015.⁴⁵ Protokol pro ČR vstoupil v platnost počátkem března 2016, čímž se otevřela možnost podávat proti ČR stížnosti na porušování práv dětí.⁴⁶

K posunu naopak nedošlo ve vztahu k některým dalším lidskoprávním instrumentům, k nimž se ČR zatím nepřipojila. Jde zejména o *Mezinárodní úmluvu o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin* z roku 1990, kterou neratifikovaly ani jiné státy EU, *Mezinárodní úmluvu na ochranu všech osob před nuceným zmizením* z roku 2006, kde byly naopak práce na ratifikaci v roce 2015 zahájeny, a *Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech* z roku 2008. Poslední z těchto instrumentů přitom dobře zapadá do rozšířeného pojetí lidských práv, k němuž se hlásí současná zahraniční politika, a jeho ratifikace by tak byla logickým krokem při praktické realizaci tohoto pojetí. Z lidskoprávních smluv Rady Evropy byl v roce 2015 ratifikován Protokol č. 15 k *Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod*. Protokol, přijatý v roce 2013, zkracuje lhůtu pro podání stížností k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku z šesti na čtyři měsíce od konečného vnitrostátního rozhodnutí, omezuje věk kandidátů na soudce u ESLP na 65 let a zakotvuje zásadu subsidiarity. Protokol vstoupí v platnost až po ratifikaci všemi smluvními stranami Evropské úmluvy (k 18. 6. 2016 chybělo ještě cca dvacet ratifikací).

V průběhu roku 2015 byla ukončena posouzení dvou periodických zpráv České republiky, a to úvodní zprávy k *Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením* předložené v roce 2013⁴⁷ a kombinované 10. a 11. zprávy k *Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace* předložené v roce 2014.⁴⁸ Obě zprávy byly příslušným výborem – tj. Výborem pro práva osob se zdravotním postižením (CRPD) a Výborem pro odstranění všech forem rasové diskriminace (CERD) – projednány během roku 2015 a byla k nim ze strany Výborů přijata závěrečná zpráva (*concluding observations*). Zpráva CRPD⁴⁹ vyznívá vcelku pozitivně, obsahuje ale dlouhý výčet opatření, jež by ČR v zájmu ochrany osob se zdravotním postižením měla realizovat (např. zajištění bezbariérového přístupu do veřejných budov, nebo implementace programů v ČR v současnosti hojně diskutovaného inkluzivního vzdělávání). Zpráva CERD⁵⁰ se jako už tradičně zaměřuje především na postavení romské menšiny a diskriminaci jejích členů např. v přístupu ke vzdělání. Dále se v ní objevují doporučení týkající s obchodu s lidmi či, nově, uprchlíků a migrantů (zde CERD doporučuje minimalizovat zadržování osob žádajících o azyl).

Smluvní výbory OSN, konkrétně Výbor pro lidská práva, rozhodl podle informací dostupných v databázi OSN v průběhu roku 2015 dvě kauzy proti České republice.⁵¹ Kauzy se týkaly žádostí potomků sudetských Němců o restituci majetku zabaveného jejich předkům po skončení druhé světové války. Výbor v obou případech shledal stížnost nepřijatelnou, a to jednak proto, že *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech* nezakotvuje právo na ochranu majetku, jednak vzhledem k tomu, že stěžovatelé neprokázali diskriminační jednání ze strany státu. Evropský soud pro lidská práva posoudil v roce 2015 celkem 407 individuálních stížností. Výrazná většina (403) byla shledána nepřijatelnou, pouze čtyři byly řešeny v meritu, z toho jedna před Velkým senátem. Dvě z kauz byly vyškrtuty ze seznamu případů,⁵² ve zbylých dvou

dal Soud za pravdu ČR a neshledal žádné porušení Evropské úmluvy (jedna kauza se týkala údajného porušení zákazu retroaktivity u trvajících trestného činu,⁵³ druhá do držení práva na spravedlivý proces v rámci soudního přezkumu rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu o zrušení platnosti osvědčení pro styk s utajovanými skutečnostmi⁵⁴). Česká republika si tak v této oblasti vedla v roce 2015 mimořádně úspěšně.

Prosazování tematických a teritoriálních priorit ČR v oblasti lidských práv

V průběhu roku 2015 došlo, jak jsme viděli výše, k částečné redefinici, resp. doplnění tematických a teritoriálních priorit České republiky v oblasti lidských práv. Tematicky zůstalo konstantní zaměření na podporu občanské společnosti, včetně obránců lidských práv; podporu svobody projevu a přístupu k informacím, včetně svobody médií; podporu rovné a co nejširší politické a veřejné participace; podporu budování institucí právního státu; a podporu rovnosti a nediskriminace. Přibyla podpora mezinárodních lidskoprávních mechanismů a systematické zohledňování lidských práv (*mainstreaming*) a podpora lidských práv v tématech spojených se zaměstnaností a životním prostředím. Všechny tyto priority se promítaly do aktivit ČR např. v rámci Rady OSN pro lidská práva, ale i na jiných mezinárodních fórech a v bilaterálních vztazích. Česká republika navazovala na své předchozí iniciativy, proto jistě nepřekvapí, že velká část aktivit se týkala prvních čtyř priorit. Dobrým příkladem je opět předložení rezoluce o rovné účasti v politických a veřejných záležitostech v Radě. Česká republika se nicméně snažila rozšiřovat záběr i na nové aktivity, jak ukazují třeba opětovná vystoupení k problematice práv žen či k trvale udržitelnému rozvoji.⁵⁵

Teritoriální priority rovněž neprošly radikální změnou. Česká lidskoprávní diplomacie se dále soustředí na země ČR kulturně či jinak blízké, tedy hlavně země východní Evropy a západního Balkánu. Koncepce LPTS je sice spojuje jen s oblastí transformační spolupráce, reálný zájem ČR ale nutně nezůstává takto omezen. Koncepce dále uvádí, že ČR bude zvláště sledovat situaci v zemích, které jsou předmětem zájmu Rady OSN pro lidská práva. To se skutečně dělo, o čemž svědčí zaměření vystoupení, jež ČR v roce 2015 v Radě přednesla. Během řádných zasedání (28.–30. zasedání, konaná v březnu, červnu a září 2015) se ČR vyjádřila ke stavu lidských práv v Demokratické republice Kongo, Eritreje, Íránu, KLDK, Libyi, Středoafrické republice a Sýrii – všechny tyto země jsou Radou dlouhodobě monitorovány. Dále se ČR, jak již bylo uvedeno, zapojila do diskuse o porušování lidských práv páchaných nigerijskou teroristickou organizací Boko Haram,⁵⁶ jimž bylo věnováno jediné (23.) zvláštní zasedání Rady konané v roce 2015 (duben 2015). Tradiční „terče“ české lidskoprávní diplomacie – Barma-Myanmar, Bělorusko a Kuba – budily v roce 2015 menší pozornost, což souvisí mj. s určitou liberalizací prvního a třetího z nich.

Koncepce LPTS zakotvila novou kategorii priorit, priority vnitrostátní. Text deklaruje, že „ČR neváhá podrobit stav dodržování lidských práv na svém území externí kontrole“.⁵⁷ To skutečně činí v rámci přezkumných a kvazi/soudních řízení popsáných v předchozí sekci. V průběhu roku 2015 se na ČR hlavní vnější kritika snesla nikoli v těchto řízeních, ale ze strany Vysokého komisaře OSN pro lidská práva Zeida Ra'ada Al Husseina Zeida. Stalo se tak v souvislosti s uprchlickou krizí, konkrétně

se zadržováním osob procházejících přes české území na trase z Balkánu do západní Evropy v detenčních zařízeních na dobu 40 a někdy až 90 dnů. Výhrady směřovaly také k podmínkám v detenčních zařízeních, zabavování osobních věcí a povinnosti finančně přispívat na úhradu nákladů pobytu. Zeid uvedl, že „podle důvěryhodných zpráv z různých zdrojů nejsou případy porušování lidských práv migrantů ani ojedinelé, ani náhodné, ale systematické. Ukazuje se, že jsou nedílnou součástí politiky vlády České republiky, která má odradit migranty a uprchlíky od vstupu do země, nebo pobytu v ní“.⁵⁸ Česká republika kritiku odmítla s tím, že „v českých detenčních centrech [...] jsou rozumné, slušné a standardní podmínky“.⁵⁹ Česká republika navíc vysokého komisaře pozvala na návštěvu země, aby měl možnost detenční zařízení sám posoudit. Návštěva se neuskutečnila, výhrady vůči době a podmínkám zadržování migrantů a žadatelů o azyl ale vznesly i některé vnitrostátní orgány, např. ombudsmanka,⁶⁰ a nevládní organizace.⁶¹

Transformační politika

Transformační politika se zaměřuje na podporu společenské transformace směrem k demokracii, popř. se snaží takovou transformaci vyvolat. Klíčovým nástrojem zůstává i po přijetí nových koncepcí tzv. program transformační spolupráce (TRANS), jehož úkolem je „vybírat, řídit a financovat projekty a aktivity na podporu lidských práv a transformace“.⁶² Návrhy projektů předkládají české nevládní organizace, projekt je realizován ve spolupráci se subjekty z prioritních zemí. Ty zahrnují země západního Balkánu (Bosna a Hercegovina, Srbsko, Kosovo), země východní Evropy (Bělorusko, Gruzie, Moldavsko, Ukrajina) a některé další země (Myanmar/Barma a Kuba). Projekty by měly směřovat k naplnění priorit české lidskoprávní diplomacie, a mělo by se v nich tedy projevit i rozšíření těchto priorit, k němuž došlo v roce 2015. To se během výběrového řízení na rok 2016 skutečně stalo.

Výběrové řízení proběhlo v období od října do prosince roku 2015, tj. už po přijetí nových koncepčních materiálů. Do řízení bylo přihlášeno celkem 58 projektů, z nichž čtyři byly vyřazeny z formálních důvodů, popř. z důvodu pozdního dodání. Ze zbývajících 54 žádostí se komise složená ze zástupců MZV a externích odborníků rozhodla podpořit 26 projektů; dva byly zařazeny na rezervní listinu. Nejúspěšnějším žadatelem byla organizace Člověk v tísni s pěti podpořenými projekty (a jedním na rezervní listině).⁶³ Celkově bylo na projekty transformační spolupráce rozděleno 40 mil. Kč. Vedle tohoto tradičního řízení proběhlo v roce 2015 poprvé výběrové řízení na podporu projektů platformou nestátních neziskových organizací činných v oblasti transformační spolupráce. Do tohoto řízení se přihlásila jedna platforma, DEMAS, která v něm také uspěla. V roce 2015 bylo také poprvé vypsáno výběrové řízení na kofinancování evropských projektů ve výši 3 mil. Kč, z nichž byly podpořeny čtyři projekty. Další prostředky byly investovány do přímé pomoci prodemokratických struktur v prioritních zemích v rámci projektů řízených zastupitelskými úřady v místě (distribuce literatury aj.).

LIDSKOPRÁVNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Okruh institucionálních aktérů, kteří se podílejí na formulování a realizaci české zahraniční politiky, zůstává dlouhodobě konstantní. I v roce 2015 připadla hlavní úloha Ministerstvu zahraničních věcí ČR a jeho Odboru lidských práv a transformační politiky (LPTP), jehož ředitelem se v roce 2015 stal David Červenka. Vedle LPTP se agendě věnují další odbory MZV (Mezinárodněprávní odbor, Odbor OSN, příslušné teritoriální odbory) a zastupitelské úřady a stálé mise (zejména SM v New Yorku, Štrasburku, Ženevě a Vídni, SZ Brusel). Bez větších změn zůstala i role dalších orgánů státní správy, např. Ministerstva spravedlnosti ČR (zajišťuje zastupování ČR před Evropským soudem pro lidská práva), ministra pro lidská práva (vede Radu vlády pro lidská práva), prezidenta (vnější reprezentace), Parlamentu ČR (ratifikace mezinárodních smluv) či soudů (rozhodování podle mezinárodních smluv). Nevládní sektor realizoval projekty transformační politiky a přispíval k popularizaci témat lidskoprávní diplomacie v řadách širší veřejnosti (např. organizace Člověk v tísni zorganizovala v březnu 2015 festival dokumentárních filmů o lidských právech *Jeden svět*).

Na individuální rovině naopak určité změny proběhly. Asi nejviditelnější se týkala jednoho z hlavních protagonistů debaty o lidských právech v zahraniční politice z roku 2014, politologa Petra Druláka. Ten k 1. 7. 2015 skončil na pozici prvního náměstka ministra zahraničních věcí a stal se politickým tajemníkem ministra.⁶⁴ Současně se prakticky přestal veřejně vyjadřovat k problematice vhodného směřování lidskoprávní diplomacie, což může souviset s tím, že debata na toto téma utichla již na přelomu let 2014 a 2015. V čele resortu stál po celé sledované období L. Zaorálek (ČSSD), který, jak již bylo řečeno, patří mezi umírněné internacionalisty. Vliv na formování a realizaci české zahraniční politiky v oblasti lidských práv měl dále, spíše nepřímou, prezident M. Zeman, který se řadí mezi pragmatiky.⁶⁵ Jeho přístup k lidským právům tak ne vždy odpovídal přístupu vlády a MZV, což právě nepřispívá k naplňování principů koherence, kredibility a otevřenosti, k nimž se hlásí koncepce LPTS.

Z řad zahraničních aktérů připadá dlouhodobě nejdůležitější místo Evropské unii, jejímž členem je ČR od roku 2004.⁶⁶ V průběhu roku 2015 procházela Unie vnitřní krizí způsobenou plány některých států na odchod z ní (Velká Británie) i absencí shody na řešení migrační krize. Rozpory v těchto věcech nebránily EU vystupovat jednotně ve vztahu k velké části lidskoprávních témat diskutovaných např. v Radě OSN pro lidská práva, současně ale ukázaly, že EU není tak ideově a hodnotově jednotná, jak se až dosud zdálo. Česká republika se v tomto kontextu dostala kritiky za zacházení s migranty a neochotu podpořit systém přerozdělování žadatelů o azyl (kvóty). O výhradách, jež v tomto rámci vůči ČR formuloval Vysoký komisař OSN pro lidská práva Zaid, již byla řeč. Český postoj k migrační krizi, resp. způsob, jakým byl v EU interpretován, by opět mohl vyvolat určité pochyby o tom, nakolik česká politika sleduje ony principy koherence, kredibility a otevřenosti zakotvené v koncepci LPTS.

Z hlediska kategorizace způsobů jednání, s nímž pracuje tato publikace, je možno ČR v oblasti lidskoprávní diplomacie označit za převážně proaktivního hráče, který

se snaží vystupovat konstruktivně, coby spolupracující aktér. Česká republika má představu o tom, jakým směrem by se měla její zahraniční politika v oblasti lidských práv orientovat: tato představa je rozvedena v obou koncepčních materiálech přijatých v roce 2015. Koncepce také vyčísľují konkrétní tematické a teritoriální priority české lidskoprávní diplomacie a nástroje, s jejichž pomocí by měly být tyto priority dosaženy. Česká republika si je současně vědoma omezení, jež coby stát spíše menší velikosti v dané sféře má. To se projevuje mj. specializací na témata a regiony, ve vztahu k nimž má ČR komparativní výhodu (dlouhodobá expertiza, historická zkušenost aj.). V minulosti, v období devadesátých let, prošla ČR obdobím, kdy vystupovala ofenzivněji. Postupem doby u ní ale převážil spolupracující *modus operandi*. Česká republika se snaží své priority prosazovat ve spolupráci s jinými aktéry, primárně státy EU, a současně je připravena podpořit, více či méně aktivně, iniciativy, s nimiž přicházejí tito spojenci.

LIDSKOPRÁVNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY V MEDIÁLNÍM, VEŘEJNÉM A AKADEMICKÉM PROSTORU

Jak jsme v této publikaci opakovaně udávali v minulosti, zahraniční politika v oblasti lidských práv patří mezi oblasti české diplomacie, o něž média, akademická obec či širší veřejnost jeví pouze omezený zájem. Výjimku představoval rok 2014, kdy se, v souvislosti s přípravou nových koncepčních dokumentů a kritikou dosavadního lidskoprávního přístupu ze strany nového vedení MZV, stala lidskoprávní diplomacie předmětem živé veřejné debaty. Tato debata zvolna utichla v posledních měsících roku 2014 a v roce 2015 již k tématu vyšlo jen málo výstupů.⁶⁷ Symbolickou tečkou za celou debatou se stalo vydání knihy *Lidská práva. (Ne)smysl české politiky* na konci roku 2015,⁶⁸ kterou editovali dva z hlavních protagonistů debaty, právní filozof Jiří Přibáň a filozof a sociolog Václav Bělohradský. Do knihy přispěli jak další účastníci debaty (např. Petr Drulák či Roman Joch), tak někteří noví autoři (např. senátorka Eliška Wágnerová nebo soudkyně Ústavního soudu Kateřina Šimáčková). Kniha potvrzuje, že směřování lidskoprávní diplomacie, i chápání lidských práv obecněji nejsou v českém prostředí předmětem názorového konsenzu, jak se v minulosti mohlo zdát. Mimo uvedenou publikaci se diskuse dočkala určité reflexe pouze v loňském čísle této publikace.⁶⁹

V průběhu roku 2015 veřejný prostor plně saturovaly příspěvky o migrační krizi, jejímž možným řešením a lidskoprávních aspektech. Téma bylo ostře politizováno i polarizováno, autoři se hojně klonili buď k pozici absolutního odmítání a sekuritizace migrace, nebo naopak volili moralizující diskurz – oba postoje znemožňovaly smysluplný dialog.⁷⁰ Širší veřejnost také sledovala především události týkající se migrace, které v České republice budily poměrně silné emoce.⁷¹ Jiná lidskoprávní témata poutala malou pozornost, byť pokračovaly iniciativy z předchozích let, jako např. iniciativa *Vlajka pro Tibet*, do níž se se zapojilo téměř sedm set radnic, či filmový festival *Jeden svět*, který podle informací organizátorů navštívilo jen v Praze přes 50 000 ná-

vštěvníků.⁷² Zástupci akademické obce příležitostně komentovaly aktuální události, k nimž také proběhlo několik konferencí.⁷³

ZÁVĚR

Rok 2015 měl podle očekávání přinést české zahraniční politice v oblasti lidských práv výrazné změny, nakonec ale došlo jen k dílčím úpravám a modifikacím. Nové koncepční dokumenty přijaté v daném roce, tj. *Koncepce zahraniční politiky České republiky z července 2015* a *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce ze září 2015*, navázaly na starší instrumenty, které sice určitým způsobem doplnily, nepopřely ale jejich východiska. Politika podpory lidských práv a transformační spolupráce dále zůstala jednou z priorit české zahraniční politiky. Lidská práva jsou nyní chápána širěji, zahrnují práva první i druhé generace a nejsou podřazována konceptu šíření demokracie. Výčet lidskoprávních priorit je ale z větší části stejný jako dosud a doplnění některých priorit nových (hlavně podpora lidských práv v tématech spojených se zaměstnaností a životním prostředím) se zatím do praxe české lidskoprávní diplomacie promítlo jen omezeně.

Živá veřejná debata, která se k roli lidských práv v zahraniční politice a ke koncepci lidských práv obecněji rozpoutala v roce 2014, již v roce 2015 nepokračovala. Téma bylo zastíněno problematikou migrační krize, k níž se aktivně a často značně emotivně vyjadřovali politici, publicisté, aktivisté i širší veřejnost. To vedlo k poklesu míry polarizace lidskoprávní agendy, která je sice dále přítomna ve veřejném prostoru a neexistuje zde úplná shoda na nastavení jejích parametrů, zmizel ale pocit urgentnosti řešení otázek, jež jsou s ní spojeny. Rok 2015 současně ukázal, že zahraniční politika v oblasti lidských práv je vystavena dvěma hlavními výzvám. První představují pochyby části politické reprezentace o tom, nakolik je vhodné brát se za lidská práva na mezinárodní scéně – pochyby, jež nejostřeji, byť mnohdy nepřímou, formuluje tábor pragmatiků. Druhou výzvou je pak (ne)připravenost České republiky reagovat na některé problémy, jež vyvstávají v mezinárodním měřítku (např. migrační krize), a držet se přitom jak mezinárodních závazků, které na sebe ČR postupem let vzala, tak zásad koherence, kredibility a otevřenosti, jež by česká lidskoprávní diplomacie podle své Koncepce ze září 2015 měla vykazovat.

Poznámky

- ¹ MZV ČR: *Lidská práva a transformační politika*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/.
- ² Vláda ČR: *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, Usnesení vlády č. 589, 20. 7. 2011.
- ³ MZV ČR: *Koncepce transformační politiky*, rozhodnutí Kolegia ministra zahraničních věcí, 15. 7. 2010.
- ⁴ Vláda ČR: *Programové prohlášení vlády České republiky*, Praha, únor 2014.

- ⁵ *Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013–2017*, 6. 1. 2014.
- ⁶ Tamtéž, subsekce 12.3.
- ⁷ Vláda ČR: *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, Usnesení vlády č. 563, 13. 7. 2015.
- ⁸ Od roku 2013 Česká republika pravidelně předkládá v Radě OSN pro lidská práva návrh rezoluce o rovné účasti v politických a veřejných záležitostech.
- ⁹ *Koncepce zahraniční politiky České republiky*, op. cit., par. 5.2.
- ¹⁰ Srov. Švihlíková, Ilona: *Nemáme tah na branku*. Britské listy, 7. 5. 2013; Čulík, Jan: *Ekonomická diplomacie a prosazování lidských práv v zahraniční politice*. Britské listy, 7. 5. 2013.
- ¹¹ *Koncepce podpory lidských práv a transformační politiky*, 1. 9. 2015.
- ¹² Více viz Bílková, Veronika (2015): *Lidskoprávní rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2014. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 341–362.
- ¹³ MZV ČR: *Transformační politika*, 5. 7. 2010. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/transformacni_spoluprace_1/koncepce_transformacni_spoluprace.html.
- ¹⁴ MZV ČR: *Program transformační spolupráce*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/transformacni_spoluprace_1/koncepce_transformacni_spoluprace.html.
- ¹⁵ *Koncepce podpory lidských práv a transformační politiky*, op. cit., sekce A.
- ¹⁶ Tamtéž.
- ¹⁷ Tamtéž, sekce B.
- ¹⁸ Tamtéž, sekce C.
- ¹⁹ Tamtéž.
- ²⁰ Šafaříková, Kateřina: *Nové pojetí lidských práv à la ministerstvo zahraničí*. Česká pozice, 15. 10. 2014.
- ²¹ *Koncepce podpory lidských práv a transformační politiky*, op. cit., sekce D.
- ²² Podrobnější informace o programu transformační spolupráce je ve zvláštní příloze ke Koncepci LPTS, viz *Program transformační spolupráce*. On-line: www.mzv.cz/file/1610427/Program_transformacni_spoluprace.pdf.
- ²³ *Koncepce podpory lidských práv a transformační politiky*, op. cit., sekce E.
- ²⁴ Srov. Gershman, Carl: *Are Czechs giving up on moral responsibility?* The Washington Post, 16. 11. 2014.
- ²⁵ *Odkaz na reformní komunismus v nové zahraniční politice dráždí ODS*. iDnes, 9. 12. 2014; *TOP 09: Nová koncepce zahraniční politiky je nečitelná*. Deník.cz, 6. 1. 2015; *Ženíšek: Koncepce zahraniční politiky nepracuje s jasnými pojmy*. TOP 09, 7. 1. 2015. Pro reakci viz Zaorálek: *TOP 09 plaší. Koncepce zahraniční politiky se nemění*. Týden, 6. 1. 2015.
- ²⁶ Seminář Dialog s vládou: tradice a výzvy české zahraniční politiky. Poslanecká sněmovna PČR, 5. 3. 2015.
- ²⁷ Srov. Schwarzenberg a Fiala kritizují české politiky. *V diplomacii prý málo bojují za lidská práva*. Hospodářské noviny, 14. 9. 2015.
- ²⁸ Srov. *5 důvodů, proč by Miloš Zeman neměl jezdit do Moskvy*. Echo24, 20. 3. 2015; *Zeman se v Moskvě hrbil před diktátorem, vadí Kalouskovi*. Aktuálně.cz, 10. 5. 2015; *Fendrych, Martin: Zeman v Číně opět zradil českou demokracii a Evropskou unii*. Aktuálně.cz, 3. 9. 2015; *Podlézání Číně obchodu nepomůže, pustili se do Zemana šéfové TOP 09 i ODS*. Blesk, 15. 9. 2015.
- ²⁹ Při své cestě do Číny v roce 2014 Zeman zaujal svým tvrzením, že do země nepřijel rozdávat lekce o lidských právech, ale chce se učit jak stabilizovat společnost. *Viz Nepřijel jsem vás učit lidská práva, řekl Zeman v čínské televizi*. iDnes, 30. 10. 2014. Zeman sám později výrok poněkud korigoval, viz *Zeman opravil jeden ze svých kritizovaných výroků v Číně*. ParlamentníListy.cz, 10. 1. 2015.
- ³⁰ Srov. Besser, Vilém: *Premiér Sobotka je zřejmě v jiné Číně, než byl prezident Zeman*. Svobodné fórum, 23. 11. 2015.
- ³¹ Komise OSN pro lidská práva (*UN Commission on Human Rights*) byla zřízena v roce 1946, v posledních letech své existence ale byla považována za málo efektivní a nadměrně

- zpolitizovanou. Proto bylo rozhodnuto o jejím zrušení a nahrazení Radou OSN pro lidská práva (rezoluce Valného shromáždění A/RES/60/251 z 15. 3. 2006). Rada je oproti Komisi menší (má 47 namísto 53 členů), schází se častěji (tříkrát nikoli jednou ročně), může pozastavit členství státům hrubě porušujícím lidská práva (jak se stalo v roce 2011 Libyi) a má silnější pravomoci (např. na její půdě probíhá tzv. univerzální periodický přezkum – UPR).
- ³² *Human Rights Council condemns gross abuses perpetrated by terrorist group Boko Haram*, UN Press Release, 1. 4. 2015.
- ³³ *Participation of women in decision-making*, Permanent Mission of the Czech Republic to the United Nations Office and other International Organizations at Geneva, 23. 6. 2015.
- ³⁴ HRC29: *Czech Republic speaks for freedoms of assembly, association and expression*, Permanent Mission of the Czech Republic to the United Nations Office and other International Organizations at Geneva, 23. 6. 2015.
- ³⁵ *The Human Rights Council holds general debate on human rights situations requiring its attention*, UN Press Release, 24. 6. 2015.
- ³⁶ UN Doc. A/HRC/30/9, *Equal participation in political and public affairs*, 12. 10. 2015.
- ³⁷ Viz UN Docs A/HRC/24/8, *Equal political participation*, 8. 10. 2013; A/HRC/30/9, *Equal participation in political and public affairs*, 3. 10. 2014.
- ³⁸ *Náměstkyně ministra M. Štěpánková v otevřené debatě OSN k účasti žen na společenském dění*, Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 12. 3. 2015; *Náměstkyně ministra M. Štěpánková vystoupila ve všeobecné rozpravě 59. zasedání CSW*, Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 13. 3. 2015; *L. Zachariášová z Úřadu vlády ČR vystoupila v debatě OSN: „Productivity, Well-being and Gender policies“*, Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 13. 3. 2015.
- ³⁹ UN Doc. S/RES/2242 (2015), *Women and peace and security*, 13. 10. 2015. Viz též ČR *kosponorovala rezoluci k ženám, míru a bezpečnosti*, Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 14. 10. 2015.
- ⁴⁰ General Debate at the United Nations, Czech Republic, H. E. Mr Miloš Zeman, President, United Nations, New York, 29. 9. 2015.
- ⁴¹ *ČR byla zvolena do Hospodářské a sociální rady OSN (ECOSOC)*, Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 21. 10. 2015. Pro ČR hlasovalo 179 států, tedy výrazná většina mezinárodního společenství.
- ⁴² Česká republika je dále dlouhodobě přítomna v některých subsidiárních orgánech Rady, např. v Komisi pro sociální rozvoj (2001–2005 a 2005–2009) či v Komisi pro trvale udržitelný rozvoj (1993–1994, 1998–2001, 2006–2009).
- ⁴³ *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure*, in UN Doc. A/RES/66/138 of 19. 12. 2011.
- ⁴⁴ *ČR podepsala Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte zavádějící předkládání individuálních podání*, Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 30. 4. 2015.
- ⁴⁵ MZV ČR: *ČR ratifikovala Opční protokol k Úmluvě OSN o právech dítěte*, 4. 12. 2015.
- ⁴⁶ Možnost individuálních stížností proti České republice je v současné době možná na základě *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* z roku 1966, *Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání* z roku 1984, *Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace* z roku 1965, *Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen* z roku 1979 a *Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením* z roku 2006.
- ⁴⁷ UN Doc. CRPD/C/CZE/1, *Initial reports of State parties due in 2011, Czech Republic*, 27. 6. 2013.
- ⁴⁸ UN Doc. CERD/C/CZE/10-11, *Tenth and eleventh periodic reports of States parties due in 2014. Czech Republic*, 31. 3. 2014.
- ⁴⁹ UN Doc. CRPD/C/CZE/CO/1, *Concluding observations on the initial report of the Czech Republic*, 15. 5. 2015.
- ⁵⁰ UN Doc. CERD/C/CZE/CO/10-11, *Concluding observations on the combined tenth and eleventh periodic reports of the Czech Republic*, 25. 9. 2015.

- ⁵¹ UN Docs CCPR/C/113/D/1961/2010, *Y, Y, Z and A v. the Czech Republic*, Communication No. 1961/2010, 1. 7. 2015; CCPR/C/113/D/1967/2010, *B and C v. the Czech Republic*, Communication No. 1967/2010, 1. 7. 2015.
- ⁵² ECtHR, *R & L, S.R.O. v. the Czech Republic*, Application No. 37926/05, 11. 6. 2015; a *Šumbera v. the Czech Republic*, Application No. 44410/09, 11. 6. 2015.
- ⁵³ ECtHR, *Rohlena v. the Czech Republic*, Application No. 59552/08, 27. 1. 2015.
- ⁵⁴ ECtHR, *Regner v. the Czech Republic*, Application No. 35289/11, 26. 11. 2015.
- ⁵⁵ MZV ČR: *Místopředseda vlády Bělobrádek na summitu OSN k udržitelnému rozvoji*, 26. 9. 2015.
- ⁵⁶ *Human Rights Council condemns gross abuses perpetrated by terrorist group Boko Haram*, UN Press Release, 1. 4. 2015.
- ⁵⁷ *Koncepce podpory lidských práv a transformační politiky*, op. cit., sekce C.
- ⁵⁸ *Vysoký komisař OSN pro lidská práva vyzývá Českou republiku, aby přestala zadržovat migranty a uprchlíky*, OSN ČR, 22. 10. 2015. Srov. *UN human rights chief urges Czech Republic to halt detention of migrants and refugees*, UN News Centre, 22. 10. 2015.
- ⁵⁹ Czech PM: *„UN criticism of the Czech Republic is inappropriate“*. Britské listy, 22. 10. 2015. Srov. *Czech diplomacy rejects UN criticism of migrant rights violation*. České noviny, 23. 10. 2015.
- ⁶⁰ *Veřejný ochránce práv: Zařízení pro zajištění cizinců, Bělá-Jezová. Vyhodnocení systematické návštěvy*, 13. 10. 2015.
- ⁶¹ Tisková zpráva: *Prohlášení k nezákonnosti a bezúčelnosti zajišťování uprchlíků v zařízeních pro zajištění. Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v České republice*, 3. 9. 2015.
- ⁶² *Koncepce podpory lidských práv a transformační politiky*, op. cit., sekce D.
- ⁶³ MZV ČR: *Výsledky výběrového dotačního řízení Programu TRANS na rok 2016*, 18. 12. 2015.
- ⁶⁴ *Drulák končí ve funkci náměstka ministra zahraničí. Bude tajemníkem*. Lidové noviny, 1. 7. 2015.
- ⁶⁵ Srov. *Zeman o pojetí lidských práv: Nechci jít v Havlových stopách*. Lidové noviny, 24. 4. 2015.
- ⁶⁶ Viz Zemanová, Štěpánka (2008): *Europeizace zahraniční politiky v oblasti lidských práv*. Praha: Oeconomica.
- ⁶⁷ Srov. Svoboda, Cyril: *Chránit důstojnost člověka*. Literární noviny, leden 2015, s. 4; Kmoníček, Hynek–Lorenc, Viktor: *V diplomacii je pragmatismus nezbytný*. Literární noviny, leden 2015, s. 5.
- ⁶⁸ Příbáň, Jiří–Bělohorský, Václav (eds.) (2015): *Lidská práva. (Ne)mysl české politiky*. Praha: Slon.
- ⁶⁹ Bílková, Veronika: *Lidskoprávní rozměr české zahraniční politiky*, op. cit., s. 341–362.
- ⁷⁰ Patočka, Jakub: *Vůči tonoucím běžencům můžeme být buď humanisty, anebo sadisty. Ničím mezi*. Deník Referendum, 23. 4. 2015; Jungwirth, Tomáš: *Uprchlíci nejsou bestie. Bestie jsme my*. Deník Referendum, 27. 4. 2015; Keller, Jan: *Solidarita ve slepé uličce*. Právo, 30. 9. 2015; *Že jsme zaprdění Čecháčkové a rasisté, když nechceme uprchlíky? Ekonom Kohout nesouhlasí. Dává na stůl fakta ze svých cest a varuje, jak zle to dopadne*. ParlamentníListy.cz, 24. 6. 2015.
- ⁷¹ Srov. *Polovina Čechů by nepřijala uprchlíky z válečných oblastí, zjistil průzkum*. Aktuálně.cz, 7. 10. 2015; Buchtik, Martin: *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – říjen a listopad 2015*. Centrum pro výzkum veřejného mínění, 30. 11. 2015.
- ⁷² *Jeden svět 2015: Závěrečná zpráva*. Praha: Člověk v tísni, 2015.
- ⁷³ Například konference *Uprchlíká krize a Česká republika*, která proběhla 12. 11. 2015 v budově Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.